

המגדלור בסכנה

דן בן-דוד

ישראל מתקרבת השבוע לסוף עשורה השביעי. ההתחלה היתה מבטיחה – אך העתיד, כפי שאמר פעם יוגי ברה, איננו מה שהיה. נפער תהום בין החזון של מחזיקי עמדות הכח היום לבין החזון שאיפשר לישראל לא רק להיחפך למגדלור של תקווה ומקלט למי שאיבדו הכל, אלא גם מגדלור של השראה ורעיונות לרבים מעבר לים. ישראל נמצאת היום בצומת דרכים.

בעשורים הראשונים, הצליחה המדינה – שאספה את גולי עמיה עם רק הבגדים על גבם, שהקציבה מזון כדי לשמור את כולם בחיים – גם למצוא דרך לבנות את תשתיות ההון האנושי והפיסי. אלה סייעו לה לצמוח בקצב מדהים, שצמצם מאוד את הפער עם המדינות המובילות. העדיפויות הלאומיות הללו השתנו בשנות השבעים.

הפריון הכולל משקף את החלק של צמיחת התמ"ג הנובע מאיכות העובדים וההון, במקום מכמותם. זהו מנוע הצמיחה העיקרי של רמת החיים במדינה. בתוך שני עשורים וחצי בלבד הצליחה ישראל לסגור את הפער בינה לבין ארצות הברית כמעט לחלוטין. בעקבות מלחמת יום הכיפורים, נכנס הפריון של ישראל לנפילה חופשית. ב-1977, עברה המדינה למסלול חדש, המרחיק אותנו יותר ויותר מארה"ב.

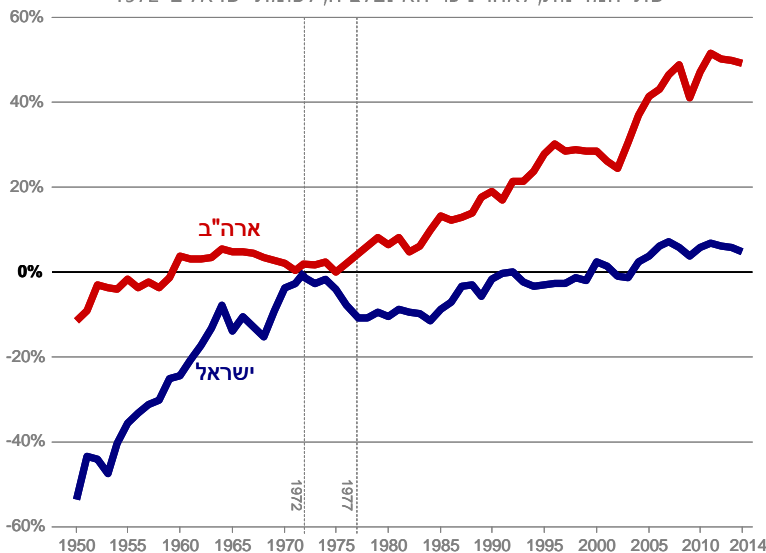
באחרונה החלו מדינות נוספות להיכנס לערפל שישראל נמצאת בו כבר שנים, זה המסתיר את המגדלור שמאפשר להבדיל בין פופוליזם לבין מדיניות המבוססת על עובדות וידע. במקרה של ישראל, זה יהיה בסופו של דבר ההבדל בין להיות או לא להיות. ככל שהמנהיגים יסרבו להסתכל למציאות בעיניים, ככל שימשיכו בשטחיות, בדמוגוגיה ובמשיחיות, המסלול של ישראל ימשיך להתרחק מזה של ארה"ב. אם לא ישתנה משהו בתפישת העולם של המנהיגים, ישתנה משהו אצל יותר ויותר משכילים צעירים בעלי חלופות – אלה שיבינו לאן מוביל החזון הסופני שמאחורי המסלול הנוכחי.

אנחנו עדיין לא שם. יש בישראל רוב גדול המרגיש מחויבות לחלומות של המייסדים. הדור הצעיר לא רק מסכן את חייו על הגנת הארץ, אלא גם דוחה לימודים אקדמיים וקריירות ומתנדב לשנה ואף יותר, במספרים יוצאי דופן, לסייע בישובים ובשכונות החלשות ביותר של המדינה.

הקטליזטור שיוביל להכרעה בקרב דור הצעירים עלול להיות משבר גדול – בין אם ממקור חיצוני או פנימי – המלווה באובדן תקווה שמנהיגי המדינה יפנימו את חומרת ההשלכות של חזונם ושל המסלול שהם מובילים עליו את ישראל. דמוגרפיה איננה רק שיעורי ילודה. מה שיקבע בסופו של דבר הוא אם תהיה זו ארץ הבחירה של הדור הבא.

פריון כולל, 1950-2014

שתי המדינות, לאחר ניכוי האינפלציה, לעומת ישראל ב-1972

מקור: דן בן-דוד, מוסד שורש ואוניברסיטת תל-אביב
נתונים: Penn World Tables 9.0